

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

28 oktober 2009

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
wat de persoonlijke verschijning en de poging
tot verzoening bij echtscheiding betreft**

AMENDEMENTEN

Nr. 1 VAN MEVROUW **NYSENS**

Art. 2

De voorgestelde § 6 vervangen door wat volgt:

“§ 6. *Behalve op vraag van de rechter, de partijen of het openbaar ministerie, is persoonlijke verschijning van de partijen niet vereist in de volgende gevallen:*

1° *de partijen hebben ten minste een overeenkomst gesloten over het gezag over de persoon van de kinderen, over het beheer van de goederen en over wat met de gezinswoning gebeurt tijdens en na de echtscheidingsprocedure; die overeenkomst is opgesteld door een advocaat, een notaris of een erkend gezinsbemiddelaar;*

2° *de partijen hebben bij wijze van alternatief voor de procedure een beroep gedaan op een vorm van geschillenbeslechting, dan wel hebben over die vormen van geschillenbeslechting omstandige informatie gekregen in een gespecialiseerd centrum of van een erkend gezinsbemiddelaar die niet hun advocaat is;*

Vorgaande documenten:

Doc 52 **1511/ (2008-2009):**

001: Wetsvoorstel van mevrouw Lahaye-Battheu c.s.
002: Addendum.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

28 octobre 2009

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code judiciaire en ce qui
concerne la comparution personnelle et la
tentative de conciliation en cas de divorce**

AMENDEMENTS

N° 1 DE MME **NYSENS**

Art. 2

Remplacer le § 6 proposé comme suit:

“§ 6. *Sauf demande du juge, des parties ou du ministère public, la comparution personnelle des parties n'est pas requise dans les cas suivants:*

1° *les parties ont, à tout le moins, conclu un accord quant à l'autorité sur la personne, l'administration des biens et l'hébergement des enfants et quant au sort du logement familial pendant et après la procédure en divorce rédigé par un avocat, un notaire ou un médiateur familial agréé;*

2° *les parties ont fait appel à un mode de règlement des conflits alternatif à la procédure judiciaire ou ont reçu une information circonstanciée sur ces modes de règlement dans un centre spécialisé ou par un médiateur familial agréé autre que leur avocat;*

Documents précédents:

Doc 52 **1511/ (2008-2009):**

001: Proposition de loi de Mme Lahaye-Battheu et consorts.
002: Addendum.

3° er doen zich uitzonderlijke omstandigheden voor.

In geval van verschijning hoort de rechter de partijen, probeert hij hen te verzoenen en licht hij hen voor over alternatieve vormen van geschillenbeslechting in plaats van de procedure.

Onverminderd artikel 1734 bezorgt hij aan de partijen die nog geen bemiddelingspoging hebben ondernomen, de tekst van de bepalingen die zijn vervat in het zevende deel van dit Wetboek, alsmede een door de overheid opgestelde voorlichtingsbrochure over bemiddeling en een lijst van in familieaangelegenheden gespecialiseerde, erkende bemiddelaars die in het betrokken gerechtelijk arrondissement gevestigd zijn. In dat geval beveelt hij de schorsing van de procedure, teneinde de partijen de gelegenheid te bieden alle nuttige informatie in te winnen bij een erkend bemiddelaar van hun keuze. De duur van de schorsing mag niet meer bedragen dan één maand.”

VERANTWOORDING

De wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding had tot doel ervoor te zorgen dat opnieuw bemiddelingspogingen worden ondernomen. In de toelichting wordt bemiddeling zelfs overwogen als een tegenhanger voor het bij de wet ingestelde “recht op echtscheiding”. Er wordt uitdrukkelijk in gesteld dat het wenselijk is dat de rechter de partijen persoonlijk kan ontmoeten tijdens de eerste verschijning, die met gesloten deuren plaatsvindt. De rechter moet beoordelen of echt sprake is van de wil tot echtscheiding. In uitzonderlijke omstandigheden is evenwel voorzien in een mogelijkheid om van de persoonlijke verschijning af te wijken.

Ook wordt de inleidende zitting voor de raadkamer gecapiteerd als een gelegenheid die de echtscheidingsrechter naar aanleiding van zijn onderhoud met de partijen krijgt om hen ertoe aan te zetten overeenstemming te bereiken over de nadere regels voor hun echtscheiding en om de gemoederen omtrent de echtscheiding te bedaren. Bijgevolg krijgt de rechter bij wet specifiek de taak niet alleen terdege te zoeken naar een middel om de partijen te verzoenen, maar hen ook voor te lichten over bemiddeling, en zelfs de procedure te schorsen om hun de gelegenheid te bieden terzake alle nodige informatie in te winnen.

Daarvoor is het vanzelfsprekend vereist dat de partijen persoonlijk aanwezig zijn, en niet door een advocaat worden vertegenwoordigd.

Dat is de nieuwe taak die de wetgever aan de rechter heeft willen opdragen. Het lijkt ons niet opportuun die taak ter discussie te stellen.

In de praktijk worden de terechtzittingen uiteraard niet georganiseerd om de rechter in staat te stellen die nieuwe taak te vervullen. Momenteel zijn de verschijningen voor de

3° en cas de circonstances exceptionnelles.

En cas de comparution, le juge entend les parties, tente de les concilier et les informe sur les modes de règlement de leur litige alternatif à la procédure judiciaire.

Sans préjudice de l'article 1734, il remet sans délai aux parties qui n'ont pas déjà tenté une médiation le texte des dispositions reprises à la septième partie du présent Code, une brochure d'information sur la médiation rédigée par les pouvoirs publics, ainsi qu'une liste des médiateurs agréés spécialisés dans les matières familiales et établis dans l'arrondissement judiciaire concerné. Il ordonne, dans ce cas, la surséance à la procédure afin de permettre aux parties de recueillir toutes informations utiles auprès d'un médiateur agréé de leur choix. La surséance ne peut être supérieure à un mois.”

JUSTIFICATION

La loi du 27 avril 2007 réformant le divorce a voulu restaurer la pratique de la tentative de conciliation. L'exposé des motifs l'envisage même comme une contrepartie au “droit au divorce” instauré par la loi. On y dit expressément qu'il est opportun que le juge puisse rencontrer les parties personnellement au cours de la première comparution qui a lieu à huis clos. C'est la volonté effective de divorcer qui doit être appréciée par le juge. Une possibilité de dérogation à la comparution personnelle est toutefois prévue en cas de circonstances exceptionnelles.

De même, l'audience d'introduction en chambre du conseil a aussi été perçue comme une opportunité laissée au juge du divorce, à l'occasion de son entretien avec les parties, de les inciter à s'accorder sur les modalités de leur divorce, à pacifier le divorce. D'où la mission spécifique confiée au juge par la loi, non seulement de bien chercher à concilier les parties, mais aussi de les informer sur la médiation et même de surseoir à statuer pour leur permettre de recueillir toute information à cet égard.

Pour ce faire, il est requis évidemment que les parties soient là en personne et non représentées par un avocat.

C'est le nouveau rôle que la loi a voulu confier au juge. Il ne nous paraît pas opportuun de remettre en cause ce rôle.

Évidemment, dans la pratique, les audiences ne sont pas organisées pour permettre au juge de jouer ce nouveau rôle. Les comparutions en chambre du conseil sont, à l'heure

raadkamer in de meeste gevallen louter een formaliteit, iets wat de wet geenszins beoogde.

Het is dan ook van essentieel belang de terechtzittingen dusdanig te organiseren dat de rechter daadwerkelijk de tijd heeft elk dossier te behandelen zoals de wet oplegt.

Dat de partijen persoonlijk verschijnen, lijkt ons des te belangrijker omdat het in het kader van deze versnelde procedure mogelijk is uit de echt te scheiden zonder de minste regeling te hebben getroffen om de gevolgen van de verbrekking van de huwelijksband weg te werken, ten aanzien van de uit een economisch oogpunt zwakke echtgenoot dan wel ten aanzien van de kinderen. Aldus ontheft de wet de partijen van de persoonlijke verplichtingen die ze bij het huwelijk hebben aangegaan¹.

Het lijkt ons aangewezen de partijen ertoe aan te zetten uitgebalanceerde overeenkomsten te sluiten die het belang van de kinderen in acht nemen.

Bijgevolg beoogt dit amendement de verplichting van de partijen op te heffen om persoonlijk te verschijnen

— als de partijen op zijn minst tot een akkoord zijn gekomen over de aangelegenheden die betrekking hebben op het ouderlijk gezag, de huisvesting van de kinderen en de bestemming van de gezinswoning. Het is van belang dat die overeenkomsten worden opgesteld door daarin gespecialiseerde en bekwame personen en aldus te voorkomen dat standaardovereenkomsten worden gebruikt die zo van het internet worden geplukt, zoals dat thans vaak het geval is;

— als de partijen niet tot een akkoord zijn gekomen, maar wel op eigen initiatief een beroep hebben gedaan op een bemiddelaar dan wel op eender welke andere wijze van conflictbemiddeling, ook al heeft zulks (zo goed als) niets opgeleverd, of als zij op zijn minst informatie hebben gekregen van gespecialiseerde personen op geschikte plaatsen over die alternatieve wijzen van conflictbemiddeling (bemiddeling, verzoening, collaborative law enzovoort). De informatieverstrekende persoon moet terzake gespecialiseerd zijn en mag niet dezelfde persoon zijn als de advocaat, zoniet dreigt men te worden geconfronteerd met een hele reeks van onterechte of valse attesten.

In geval van uitzonderlijke omstandigheden (ziekte, verblijf in het buitenland enzovoort): net zoals dat in de huidige stand van zaken het geval is, kunnen die omstandigheden de partijen beletten persoonlijk te verschijnen.

De rechter, het openbaar ministerie of de partijen zelf kunnen om een persoonlijke verschijning verzoeken. Zo kan het openbaar ministerie het zinvol achten de overeenkomst na te gaan in het licht van het belang van het kind.

Wanneer de persoonlijke verschijning bij wet is opgelegd, moeten de beide partijen dan ook echt verschijnen. Er kan in dat geval immers geen enkele reden worden aangevoerd om de partijen niet op voet van gelijkheid te behandelen,

¹ Stuk Kamer, DOC 52 1517, hoorzitting met professor Alain-Charles Van Gysel.

actuelle, dans la plupart des cas, une pure formalité, ce qui n'était pas l'objectif de la loi.

Il est donc essentiel d'organiser les audiences de telle façon que le juge puisse avoir effectivement le temps de traiter chaque dossier, comme la loi le prescrit.

La comparution personnelle des parties nous paraît d'autant plus importante que dans cette procédure accélérée, il est possible de divorcer sans avoir réglé aucune des conséquences de la rupture du lien conjugal que ce soit à l'égard de l'époux économiquement faible, ou des enfants. Ce faisant, la loi déresponsabilise les parties sur le sort des obligations personnelles qu'elles ont contractées en se mariant¹.

Favoriser des accords équilibrés entre parties, respectueux de l'intérêt des enfants, nous semble devoir être un objectif à poursuivre.

Afin d'atteindre cet objectif, l'amendement vise à supprimer l'obligation de comparution personnelle des parties:

— si les parties ont, à tout le moins, un accord concernant les questions relatives à l'autorité parentale, à l'hébergement des enfants et au sort du logement familial. Il importe que ces accords soient rédigés par des personnes spécialisées et compétentes pour éviter des conventions-types telles celles que l'on trouve sur "internet", comme on en rencontre beaucoup pour le moment;

— à défaut d'accord, si les parties ont fait appel à la médiation de leur propre chef, ou à tout autre mode alternatif de règlement des conflits, même sans succès ou avec un succès relatif, ou si elles ont, à tout le moins, reçu une information par des personnes spécialisées dans des lieux appropriés sur ces modes alternatifs de règlement des conflits (médiation, conciliation, droit collaboratif...). La personne qui donne l'information doit être spécialisée et différente de l'avocat, sinon le risque existe d'être confronté à une multitude d'attestations de complaisance;

Des circonstances exceptionnelles (maladie, résidence à l'étranger...) peuvent, comme à l'heure actuelle, empêcher les parties de comparaître personnellement.

Le juge, le ministère public ou les parties elles-mêmes ont la possibilité de demander à comparaître personnellement. Le ministère public peut ainsi estimer utile de vérifier la convention eu égard à l'intérêt de l'enfant.

Lorsque la comparution personnelle est requise en vertu de loi, les deux parties sont tenues de comparaître. Rien ne justifie en effet que les parties ne soient pas, dans ce cas, mises sur pied d'égalité, quelle que soit la procédure

¹ Doc Ch. 52 1517, audition du Professeur Alain-Charles Van Gysel

ongeacht de aan de gang zijnde procedure: de vigerende wet bepaalt dat alleen de eisende partij persoonlijk moet verschijnen in het kader van artikel 229, § 1 (door de rechter geconstateerde onherstelbare ontwrichting), alsook van artikel 229, § 3 (scheiding op eenzijdig verzoek). Krachtens artikel 229, § 1, heeft de wetgever de rechter evenwel een beoordelingsbevoegdheid willen verlenen over de onherstelbaarheid van de ontwrichting vooraleer hij de echtscheiding uitspreekt; precies op grond daarvan kan de persoonlijke verschijning van de beide partijen worden gerechtvaardigd. Ingeval de aanvraag tot echtscheiding op eenzijdig verzoek werd ingediend (artikel 229, § 3, van het Burgerlijk Wetboek), lijkt het ons zinvol eveneens te voorzien in de persoonlijke verschijning van de echtgenoot-verweerder (in bepaalde gevallen is dat de zwakste partij); precies in dat geval speelt de rechter immers de meest zinvolle rol, omdat de partijen (nog) niet tot een akkoord zijn gekomen over de nadere uitvoeringsregels van hun echtscheiding.

Nr.2 VAN DE DAMES MARGHEM EN LAHAYE-BATTHEU

Art. 2

De voorgestelde § 6 vervangen door wat volgt:

“§ 6. De persoonlijke verschijning van de partijen is niet vereist, tenzij de rechter zulks noodzakelijk acht, met name om de beide partijen met elkaar te verzoenen.

Bij persoonlijke verschijning van de partijen heeft de zitting plaats in de raadkamer. Onverminderd artikel 1734 verstrekt de rechter de partijen alle nuttige inlichtingen over de rechtspleging en met name over het nut een beroep te doen op de bemiddeling waarin het zevende deel van dit Wetboek voorziet. Hij kan de schorsing van de procedure bevelen teneinde de partijen de mogelijkheid te bieden alle nuttige inlichtingen dienaangaande in te winnen. De duur van de schorsing mag niet meer bedragen dan één maand.”.

VERANTWOORDING

Het komt de duidelijkheid ten goede in de nieuwe § 6 uitdrukkelijk melding te maken van het beginsel dat de partijen niet persoonlijk verschijnen.

Voorts moeten het vroegere tweede en derde lid van die paragraaf worden gehandhaafd, zij het in aangepaste vorm. De persoonlijke verschijning behoort nog steeds tot de

en cause: la loi actuelle prévoit la comparution personnelle de la seule partie demanderesse dans le cadre de l'article 229, § 1er (désunion irrémédiable constatée par le juge) et de l'article 229, § 3 (divorce sur demande unilatérale). Or, dans le cadre de l'article 229, § 1er, la loi a voulu donner au juge un pouvoir d'appréciation sur le caractère irrémédiable de la désunion avant de prononcer le divorce, qui peut précisément justifier la comparution personnelle des deux parties. En cas de demande en divorce sur requête unilatérale (art 229, § 3 du Code civil), il nous semble utile de prévoir également la comparution personnelle de l'époux défendeur (dans certains cas, la partie la plus faible) car c'est précisément dans ce cas que la mission du juge pourrait être la plus utile puisque les parties ne se sont pas (encore) mis d'accord sur les modalités de leur divorce.

Clotilde NYSSENS (cdH)

N° 2 DE MMES MARGHEM ET LAHAYE-BATTHEU

Art. 2

Remplacer le § 6 proposé, comme suit:

“§ 6. La comparution personnelle des parties n'est pas requise sauf si le juge l'estime utile, notamment en vue de concilier les parties.

En cas de comparution personnelle des parties, l'audience a lieu en chambre du conseil. Sans préjudice de l'article 1734, le juge donne aux parties toutes les informations utiles sur la procédure et en particulier sur l'intérêt de recourir à la médiation telle que prévue à la septième Partie du présent Code. Il peut ordonner la surséance à la procédure afin de permettre aux parties de recueillir toutes informations utiles à cet égard. La durée de la surséance ne peut être supérieure à un mois.”.

JUSTIFICATION

Il semble plus clair de préciser dans le nouveau paragraphe 6 le principe de non comparution personnelle des parties directement.

Ensuite il faut garder les anciens alinéas 2 et 3 de ce paragraphe en les adaptant. La comparution personnelle est toujours possible, que le juge l'ordonne ou que les parties

mogelijkheden, ofwel omdat de rechter ze opdraagt, ofwel omdat de partijen zich spontaan melden. In die gevallen is het belangrijk te preciseren dat de zitting eveneens in de raadkamer plaatsvindt.

Bovendien moet worden gepreciseerd dat de rechter kan pogen de partijen met elkaar te verzoenen, dat hij hen de nodige informatie over de bemiddeling verstrekt en dat hij zijn beslissing kan opschorten.

Ook wanneer een verzoeningspoging wordt ondernomen, moet de zitting plaatsvinden in de raadkamer en moet de rechter informatie verstrekken over de bemiddeling en, zonodig, zijn beslissing opschorten.

Daarom is het raadzaam het tweede en het derde lid van § 6 opnieuw in te voeren, zij het in een aangepaste vorm omdat de partijen voortaan niet langer verplicht zouden zijn persoonlijk te verschijnen.

Nr. 3 VAN DE HEER TERWINGEN

Art. 2

Dit artikel vervangen door wat volgt:

“Art. 2. In artikel 1255, § 6, van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 27 april 2007, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1/ het eerste lid wordt vervangen als volgt:

“Behoudens uitzonderlijke omstandigheden of in geval de partijen uiterlijk op het tijdstip van de eerste zitting aantonen kennis te hebben genomen van de mogelijkheid tot bemiddeling bedoeld in het zevende deel, is de persoonlijke verschijning vereist op de eerste zitting van:

1° beide echtgenoten in geval van een gezamenlijk verzoek ingesteld op grond van artikel 229, § 2, van het Burgerlijk Wetboek;

2° de verzoekende partij ingeval de vordering is ingesteld op grond van artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek.

De Koning bepaalt de nadere voorwaarden waaraan de kennisname van de mogelijkheid tot bemiddeling moet voldoen. Ingeval de vordering is ingesteld op grond van artikel 229, § 3, van het Burgerlijk Wetboek is de persoonlijke verschijning van de partijen niet vereist.”;

soient présentes spontanément. Dans ces cas, il faut préciser que l'audience a lieu en chambre du conseil également.

Il faut en outre préciser que le juge peut tenter de concilier les parties, qu'il leur donne les informations utiles relatives à la médiation et qu'il peut surseoir à statuer à cet égard.

De même lorsqu'il y a tentative de conciliation, l'audience doit avoir lieu en chambre du conseil et le juge doit donner des informations sur la médiation et le cas échéant surseoir à statuer.

Il convient dès lors de réintroduire les alinéas 2 et 3 du § 6 en les adaptant à la suppression de l'obligation de comparution personnelle.

Marie-Christine MARGHEM (MR)
Sabien LAHAYE-BATTHEU (Open Vld)

N° 3 DE M. TERWINGEN

Art. 2

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 2. Dans l'article 1255, § 6, du Code judiciaire, remplacé par la loi du 27 avril 2007, les modifications suivantes sont apportées:

1/ l'alinéa 1er est remplacé par ce qui suit:

“Sauf circonstances exceptionnelles, ou si les parties prouvent, au plus tard au moment de la première audience, qu'elles ont pris connaissance de la possibilité d'une médiation telle que prévue à la septième partie du présent Code, la comparution personnelle des personnes suivantes est requise lors de la première audience:

1° les deux époux en cas de demande conjointe fondée sur l'article 229, § 2, du Code Civil;

2° la partie demanderesse si la demande se base sur l'article 229, § 1er, du Code civil.

Le Roi détermine les conditions auxquelles la prise de connaissance de la possibilité d'une médiation doit satisfaire. Si la demande se base sur l'article 229, § 3, du Code civil, la comparution personnelle des parties n'est pas exigée.”;

2/ in het derde lid worden de woorden “, in voorkomend geval,” ingevoegd tussen de woorden “poogt de rechter” en de woorden “de partijen”;

3/ in het derde lid wordt het woord “alsdan” ingevoegd tussen de woorden “verstrekt hen” en de woorden “alle nuttige inlichtingen”.

VERANTWOORDING

Zie de toelichting bij wetsvoorstel DOC 52-1716/001. Het is belangrijk dat partijen op de hoogte worden gebracht van de mogelijkheid tot bemiddeling. Indieners willen evenwel niet zo ver gaan dat er een verplichte poging tot bemiddeling moet zijn geweest alvorens echtgenoten vrijgesteld zijn van de verplichting tot persoonlijke verschijning.

Volledigheidshalve zij opgemerkt dat de rechtbank overeenkomstig artikel 1263 Ger. W. steeds de persoonlijke verschijning van partijen kan gelasten. De echtgenoot die niet verschijnt, kan van zijn rechtsvordering vervallen worden verklaard.

Raf TERWINGEN (CD&V)

2/ dans l’alinéa 3, les mots “, le cas échéant,” sont insérés entre les mots “le juge tente” et les mots “de concilier les parties”;

3/ le mot “alors” est inséré entre les mots “leur donne” et les mots “toutes informations utiles”.

JUSTIFICATION

On se reportera aux développements de la proposition de loi DOC 52-1716/001. Il est important que les parties soient informées de la possibilité d’une médiation. Les auteurs ne souhaitent toutefois pas aller jusqu’à prévoir qu’une médiation doit obligatoirement avoir été tentée avant que les époux soient dispensés de l’obligation de comparaître en personne.

Dans un souci d’exhaustivité, on notera qu’en vertu de l’article 1263 du Code judiciaire, le tribunal peut toujours ordonner la comparution personnelle des parties. L’époux qui fait défaut peut être déclaré déchu de son action.